

ESZMÉLKEDÉS NÉHÁNY TALÁNYOS JELENTÉSŰ RÉGI ERDÉLYI SZÓRÓL

MOKÁNY SÁNDOR

Az Erdélyi magyar szótörténeti tár szerkesztői több – rendszerint csak egyetlen kijegyzésben előforduló – a szövegekörnyezetből egyértelműen meg nem fogalmazható, azaz bizonytalan vagy talányos jelentésű adalékot is felvettek. Tették ezt abból a – kétségtelenül helyes – megfontolásból, hogy a későbbi kutatás során ezeknek a szavaknak a számukra „értelmezhetetlennek látszó jelentése is megvilágosodhatik” (SzT. Tájékoztató 14.). A Tár köteteinek forgatása közben – régi nyelvi-nyelvjárási adato(ka)t keresve – több ilyen rejtélyes (megkérdőjelezett) szóra, illetőleg jelentésre bukkantam. Ezek közül a ránk testált olykor nagyon is „hallgatag” adalékok közül, úgy vélem, az alábbiak szóra bírhatók, illetőleg értelmezhetők.

1. *barkaszik*

Ennek az igének 'bandukol, ballag' jelentése van megkérdőjelezve az alábbi szövegben:

1766: ihol, a szőlő uttyán *barkaszok* vala – tsak a földet neztem
eszembe sem vettem hogy elől találkozám Bereczki Sigmondal
[Szentháromság MT; Sár.] (SzT. 1: 589).

A szövegekörnyezetből kideríthető: az illető ember – kifejtve – nem csupán csak bandukolt, ballagot azon az úton, amelyen a szőlőt hordták, hanem azzal a határozott céllal haladt lassan – a földet nézve, vizsgálva – előre, hogy az elhullatott szőlőfürtöket föl- és összeszedje.

Jelzem, hogy a *barkaszik* igének *barkászik* 'apróbb dolgot ügyetlenül végez, piszmoz' változatával élnek Izsnyéte (Kárpátalja) nyelvjárásában (Mokány Katalin gyűjtése). Ez az adat arra enged következtetni, hogy a fenti szövegben levő *barkaszok*-nak *barkászik* olvasatával is számolhatunk.

Az alábbi nyelvjárási anyag latravetése nyilvánvalóvá tette, hogy a R. *barkaszik* – a bögötei *barkócsál* 'kószál, kóborol' (MTsz.), a hidvégardói *barkóczázik* 'sétál' és az izsnyétei *barkászik* igékkel együtt – a népi *barkácsol* 'ezermesterként foglalatoskodik a ház körül, fűr-fárag', N. '<jószág, vad> legelészve, táplálékot keresgélve ide-oda kószál', N. 'a kasból méheket kiverve, a lépesméz kiszedésével foglalkozik' stb. (ÉrtSz., MTsz., ÚMTsz.) többjelentésű és jelentésárnyalatú igének a változata.

Ami a magyar *barkácsol* ige keletkezését illeti, nem lehet kétséges, hogy a szlovák eredetű (Kiss 1973: 257–9) *barkács* 'gyűjtögető, pákászkodó'-féle névszónak a származéka. Magának az igének elsődleges 'rendszerint egynemű anyagot, tárgyakat innen-onnan egy helyre hord; azzal van elfoglalva, hogy ezeket összegyűjti' fogalmi

tartalmát közelállóan a következő nyelvjárások őrizték meg: Deregyő (Szlovákia): *barkácsol* 'büdösköves rongyal kiveri a méheket a kasból, s azután kiveszi a lépes mézet' (vö. Deregyő és Tiszaörs: *barkács* 'mézáros, aki faluról falura járva maga veri ki a méheket a kasból, s vékaszámra veszi a lépes mézet': MTsz.); Nagydobrony: *kibárkácsol* 'kiszedi a lépes mézet a kaptárból', Jánosi: *barkácsolnak* 'gyerekek tavasszal keresgélnek valami hasznavehetőt a mezőn', Forgolány: *barkácsol* 'az erdőben száraz lomot (= 'gallyat, rőzét') szed' (Mokány Katalin kárpátaljai gyűjtése). – Megismerve a *barkácsol* legfőbb tartalmi mozzanatát, a címbeli *barkaszik* (vagy esetleg *barkászik*) igét így értelmezem: '<ember> lassan haladva elhullatott szőlőt felszededet'.

Meg kell még említenem, hogy a *barkócsál*, *barkócázik*, *barkaszik* és *barkászik* változatok alakulását minden bizonnyal a népetimológia befolyásolta. Lehetséges induktorokként főképp az alábbiak vehetők számba: a szlovákiai *Barka* és *Barkó* helységek, a palócok északi csoportját jelölő *barkó* főnév, a N. *barkóca*-féle homonim szavak (ÚMTsz.), valamint a N. *barkócáz* ige (uo.).

2. *broszka* '?'

Csupán egy alkalommal fordul elő:

1825: Azon Királyi Sos Hajok(na)k, s Hajobéli Requisitumoknak ... neme és Száma s azoknak árja ... nagy Kormány ... kis kormány ..., arbutz fa ..., *broszka* ... Evedző lapát [H; JHb Jósika János főispán iratai ad 215] (SZT. 1: 1081).

A szócikk végén Szabó T. Attila megjegyzi: „Nyilván a r[omán] *broască* [= 'béka'; – M. S.] átvétele, de ennek hajózásbeli jelentése a szerk[esztő] előtt ismeretlen”.

Bajosán hiszem, hogy e főnév az említett román szóval lenne eredetbeli kapcsolatban. Inkább arról a német *Brasse* nevű 'vitorla(fordító)-kötél'-ről (Halász: MNSz.) lehet vagy van szó, amelyet a Révai nagy lexikona így jellemez: „a vitorlafák-nak a szél irányának megfelelő vízszintes beállítására szolgáló *fékek* (ném. *Brassen*)” (RévLex. *hajóköttélzet* a.). Mellesleg mondva az orosz nyelvben ez a régi hajózási szó *брасъ* néven ismert; jelentése: '(kereszt)vitorlarudak irányítására szolgáló kötél(zet)' (Dal² *браслѣтъ* a.; a holland *bras* 'ua.' átvétele: Vasmer *брас* a.). – Az orosz adatból arra következtethetünk, hogy a címbeli *broszka* egy *brosz*-féle változatnak *-ka* képzős származéka lehet. Román átvétel (vagy közvetítés) esetén fel kell tételeznem egy eredetibb **brască* alakot, amelyet a népetimológia kapcsolhatott össze a *broască* 'béka', *broscoiu* 'varangyos béka', *broscuță* 'békácska' (Ghetie: RMSz.) jelentésű főnévvel. Közlebbi adatok hiányában nem tudom megállapítani a magyar hajózási szakszónak közvetlen átdójtát. Abban azonban biztos vagyok, hogy a német *Brasse* is a holland *bras* szóra megy vissza. – A magyar mondat hajózásbeli *broszka* szava tehát megítélés szerint 'vitorla(fordító)-kötél'-ként értelmezendő.

3. *brünet-topánka* ??

Egyedül ebben a kurta kifejezésben bukkan fel:

1850 k.: bőr és *brünet* uj topánkák [Pk 2] (SzT. 1: 1081).

A topánkák – gyermek vagy női cip(ell)ők (SzamSz. *topánka* a.) – eredetileg „az egész lábfejet betakaró, mintegy bokáig érő s befűzött kurta szárú lábbeli”-k (CzF. *topány* a.) voltak. Készíthették mind talpból és felbőrrel, mind pedig felbőr gyanánt bársony vagy vászonféle felsőrészből. – Ebben a másfél száz éves adalékban a *brünet* jelző minden bizonnyal a román R. *brunel* 'Art Wollstoff zu Zeugschuhen': *ghete de brunel* ['brunnercipő'], *pantofi de brunel* ['brunnerpántofely' (pántofely = 'könnyű női cipőféle'; – M. S.)] (Tiktin), R. *brunel* 'brunnercipő (magas szárú fűzős cipő textil felsőrésszel), everlasting' (RMSz.) névszónak a változata; vö. még: francia *prunelle* (ejtsd: *prünel*) 'everlastinghoz hasonló szövet, lábbelieknél felbőr gyanánt használgák' (PallLex. *Prunelle* a.).

A *brünercipő* Bálint Sándor szerint egykor Szegeden is ismert szó volt, de ő már nem hallotta; idézi Kálmány Lajosnak Népköltészeti Hagyatékából: „Tíz pár aranygyűrűt rakja az ujjára, Szép brünercipőjét húzza a lábára” (népdalrészlet: SzegSz. **brünercipő* a.). Népköltési termékekben a *bruner* (*brüner*, *brunár*, *brunnër*, *brunnel*, *brünër*, *brinner*, *bluner*, *blaner*, *blanér* stb.) egyebütt is előfordul a cipő jelzőjeként (ÚMTsz. *brünercipő* a.). Megemlítem még, hogy a *branel cipő* (Nyárad), *briner-cipő* (Csákánydoroszló), *brinërcipü* (Rábagyarmat), *brunyer cipő* (Nagykanizsa) az említett nyelvjárásokban olyan lábbelinek volt a neve, amelynek felső része posztóból, esetleg finom szövetből készült (uo.).

A *brünet* alakváltozat felfogható szótévesztésnek, elírásnak; vagy éppen népetimológiának is. Az utóbbi esetben a színnél való egybeszövődést a topánkák anyagának barnás árnyalata kelthette; vö. német *brünett*, francia *brunet*: 'barna szín(ü)', 'barna hajú ember' (Vasmer *брюнет* a.), román *brunet* 'barna, barnás' (Tiktin; Ghetie: RMSz.). Megjegyzem, hogy a másodlagos motivációnak valószínűségét támogatják – közvetve – például a fentebb említett *grüner* (vö. német *grün* 'zöld szín'), ill. a *brünër* (vö. német *brünnen* 'brünni' <: *Brünn* 'Brno') változatok is. – A nyelvemlékbeli *brünet-topánka* tehát olyan könnyű cipő(cske) lehetett, amelynek fűzős felsőrése everlastingféle (barna vagy barnás színű) gyapjúkelméből, esetleg finom szövetből készült.

4. *csurmojás kenyér* ??

Egy ízben fordul elő:

1823–1830: az asszony benn a szobájában, nem tudván, hogy én halom, szidni, *csurmojás kenyérrel* élönek s több affélének (SzT. 6: 375 *kenyér* a.).

A címbeli értelmezett szókapcsolat jelzője 'a búza között növegyomnövény, melynek magja a búzával együtt megőrölve a kenyeret kékesfeketévé teszi' jelentésű N. (Gógánváralja) *csurmoja* (ÚMTsz. *csormolya* a.) főnévnek -s melléknévképzős származéka. Alapszava valószínűleg szláv jövevényszó (EtSz. *csërmëlye* a., SzlJsz., TEsz., EWUng. *csormolya* a.). Maga a jelzős összetétel több ejtészváltozatban is előfor-

dul nyelvjárásainkban. L. például: *csurmojás kenyér* (Maros-Torda vármegye), *csirmolyás kenyér* (Szentes), *csörmölyés* [...] *kényér* (Gomba), *csermillés kenyér* (Bálaton-felvidék), *cserményes kenyér* (Polgárdi) stb.; mindezek jelentése – beleértve a címben szereplő szókapcsolatét is – : 'csormolya magjával vegyes búzalisztból készült fekete kenyér' (ÚMTsz. *csormolyás* a.).

5. *gányafa* '??'

Egyetlen alkalommal tűnik fel:

1754: az mező szélj meg gödrötetet egj kis vad alma fa mellet, feljeb őszve tekerve *gányafa*, varju tövis fával, ... johar fával, kutja fával [Mezőmadaras MT; Berz. 18] (SzT. 4: 520).

A megoldandó növénynév Czuczor Gergely és Fogarasi János szótárában két szócikkben is szerepel: „*Gányafa*, (gánya-fa) ősz. fn. Réteken, ligetekben tenyésző (s kerítésben vagy kerítésül is használtatni szokott) bokorfa; melynek piros színű boggyógyümölcse kesernyés, s a galagonyához némileg hasonlít. Máskép: *kányafa*”; illetőleg: „*Kányafa*, ősz. fn. A bangiták neméhez tartozó cserjés fa, mely a vizenyős helyeket szereti, piros színű, kesernyés ízű bogyókat terem. Vágmellékén: *gányafa*. (*Viburnum opulus* L.)” (CzF. *gányafa* és *kányafa* a.). További alakváltozatai: *gényefa* (Vas megye; Sorokpolány vidéke), *kálnofa* (Tatrag), *kánafa* (Hosszúmező; Pürkerec) 'ua.' (ÚMTsz. *gálnafa* a.). A nyelvjárási változatok közül a *k* szókezdetűek másodlagosak. A *g* > *k* hangfejlődésbe, de talán helyesebben: a *kánya* név alakulásába minden bizonnyal belejátszottak – népetimológiásan – a *madárcseresznye*, *ebszőlő*, *farkascseresznye*-féle madárnevű bogyók (SzJlsz. *gálna* a.; TESz.; EWUng. *gálna* a.). – A címszónak 'kányabangita (*Viburnum opulus*)' jelentést tehát az idéztem nyelvjárási szavak is megerősítik.

6. ? *granosztálybőr* '??'

Ebben az rövid maradványban szerepel:

1746: Egy fejár *granosztály* (!) bőr [Daniel O 255] (SzT. 4: 665).

Az alábbi adatok alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy e rövid adalékban hermelinbőrről van szó: vö. óorosz **горностаи*, orosz *горноста́й*, N. (archagelszki) *горноста́ль*, N. *горноста́рь*; ukrán *горноста́й*; szlovén *gránoszaj*, *gránoszaj*; ócseh, szlovák *hranostaj*, cseh *hramostýl*; lengyel *gronostaj*; ósszláv **gornostaj(b)*: 'hermelin; *Mustela erminea*'; – eredeti szó (EtSISJaz. **gornostal*/**gornostajb?* a.). – Megjegyzem, hogy e menyétfélék családjába tartozó hihetetlenül ügyes, télen tiszta fehér gereznájú állatkának a lengyel nyelvben *gronostal* megnevezési változata is adatolt (Vasmer *горноста́й*, *горноста́ль* a.). Nyelvünkbe elsősorban a lengyelből kerülhetett. Az egyedüli adalék hangalakja egyaránt feltételezi mind a lengyel *gronostaj* (> m. *granosztály* > *granosztály*), mind a lengyel *gronostal* (> m. *granosztál* > *granosztály* > *granosztály*) változat átvételének lehetőségét.

7. *hürböl* '??'

Egyetlen régiségbeli adalékban van:

1642: Én vettem vala gyolcsinget, gyolcselőruhát neki, zöld szoknyát neki — sokszor hajtottam én fel az zöld szoknyának az alját a szemére s a fejére, s hányjad te is immár s *hürböljed* immár [Mv; MvLt 291. 349b—51a átírásában!] (SzT. 5: 400).

Helytálló a szerkesztő apró betűs megjegyzése: „Az egyetlen adalékbeli, ide vonatkozó szövegrész férfi szájából férfihoz intézett, nemi vonatkozású, durva nyilatkozatnak tekinthető”.

A kérdéses marosvásárhelyi szó az ismertebb N. *hurbol* – vö. *hürbója* (Zilah vidéke), *hurbol* (Fogarás), *hürböl* (Torda) ’<ruhát> kíméletlenül használva visel, nyű’ (ÚMTsz.) – igének olyan palatális változata lehet, mint például az *elhurcolkodik* igének a vele azonos jelentésű N. *elhürcolkodik* (uo.). L. még R.: *hurbol* 1. (kb.) ’nyúz’; (táj) ’gyámbász’: 1853: A kis Druszám nő, épül, kedves, gyönyörű gyermek alig várom hogy ... megdurutskolja (így!), jó fiu, eltúr mindent örömet, sőt szereti ha *hurbolják* [Kv; Pk 7 Pákei Lajos lev.]; 2. ’nyű’: 1758: Az édes Annyárról maradat Gunyáit .. az régiség ell fogyatta, ugy magais Actor míg itt lakott hurbolta, rongyallatta [Asz; Borb. I]; | *hurbolt* ’elnyűtt/viselt’: XIX. sz. e. f.: a’ foltozó szabók ... holmi *hurbolt* ruhákat olcsón megvesznek [Bakos: MNy LXIV, 448 Déván született és 27 éves koráig Erdélyben élt szerzőtől való szövé.]; | *hurboltatik* ’nyúztatik’: 1852: kítisi Titi beszél ’s jár is, — és miota a’ Dajka elment, s’ nem *hurboltatik* annyit, szemlátomást épül [Kv; Pk 7] (SzT. 5: 367).

A ’<ruhát> kíméletlenül használva visel, nyű’ → ’<férfi> rendszerint törvénytelen nemi viszonyt folytat valakivel’ feltehető jelentésfejlődését igazolja a *koszpitol* szemantikai változása is: „Mindkét magyar hazában ismert szó – írja Czuczor Gergely és Fogarasi János –, s am. valamit, különösen ruhaneműt, viselés, dörzsölés által koptat. ... Tréfás értelemben, nemileg közösül” (CzF.). – A címbeli *hürböl* ’<férfi> rendszerint törvénytelen nemi viszonyt folytat valakivel’ ige tehát minden valószínűség szerint a tréfás eufemizmusok közé tartozik.

8. *karhegedű* '??'

Egyszer fordul elő:

1758: Muzsikán is kaptam, de a *karhegedűmet* mikor tanultam volna egy ... ellopá és öszverontá, azután csak flautálni tanultam [RettE 80] (SzT. 6: 187).

Bizonyára tükörszó, mégpedig a német *Armgeige* ’mélyhegedű, brácsa’ [szó szerint: karhegedű] (Halász: NMSz.) fordítása.

9. *krivák* ??

Két ízben is adatolt a következő szövegben:

18. sz. *eleje*: Szöts Péterne Kata ... fassa (est) ... mondam azonban hozd vissza a penzt egy *krivak* hejával, szemedre sem vetem mas nap a penzemet a Pincze torkaban meg talalam egy *krivak* hejával [Kvh; HSzjP]. (SzT. 7: 622).

E pénzem neve minden bizonnyal délszláv, pontosabban: szerbhorvát eredetű. Vö. szbhv. *krivák, kriváka* „nekav novac (vrijedio je 17 starich karjaca). – U Vukovu rječniku: 'ein siebzezhnerschtück' 'numus septemdecim cruciferorum'” [= fémből készült fizetési eszköz (értéke 17 régi krajcárnak felelt meg). – Vuk (Stefan Karadžić 1898-ban megjelent szerb–német–latin) szótárában 'tizenhét krajcáros', 'numus septemdecim cruciferorum'] (RjHrvSrjJez. 5: 565). Származékszó: *-ak* főnévképzővel alakult a *kriv* 'görbe' melléknévből, tehát ugyanúgy, mint a szerbhorvát *peták* 'öt garas értékű pénz' (vö. m. *peták* '5 krajcár értékű ezüst pénz') [amelyet I. Ferenc király a 18. század végén kezdett veretni; a Napoleon-háborúk óta 7 krajcár volt az értéke] (SzlJsz., TEsz., EWUng.) meg a lengyel *szóstak* 'der Sechser' (vö. m. *susták, seszták* 'ezüst 6 garasos lengyel pénz': SzlJsz. *susták* a.).

A címbeli pénznemnek magyar onomasziológiai megfelelője a régi *horgas*. „Ez a szó kb. kétszáz évvel ezelőtt – véli Csefkó Gyula – egy (állítólag 17 krajcár értékű) erdélyi ezüstpénz neve volt. A magyarból vették át az erdélyi szász nyelvjárások *horgasch, horgasch* alakban... [...] *Horgas*nak pedig valószínűleg azért nevezték, mert a vékonyabb, 15–17 krajcár értékű ezüstpénzek a sűrű forgalom következtében sok kézen mentek keresztül s így könnyen elgörbültek, meghorgadtak, görbévé, *horgas*-sá váltak. A *horgas* tehát egy kisebb, de nem mindig pontosan 17 kr. értékű ezüstpénznek népi neve volt” (Csefkó 1925: 198–9). – Megjegyzem, hogy a *krivák*-kal és a *horgas*-sal azonos szemléletű még a Felső-Németországban hajdan forgalomban levő *krümpfling* fémpezneve is, amelyet Grimm így értelmez: „eine münze: zwen Venediger krümpfling für einen kreuzer (zu rechnen)” (Grimm: DWb. V/2: 2464 *Krümmling* 'krummgewachsenes holzstück' a.).

10. *kulin* ??

Az alábbi szöveggörnyezetből meg a szó eredetének ismeretéből kiténik, hogy a rejtélyes szó nem más, mint nyakban viselt ékszerféle, azaz: 'aranyláncon hor-dott női nyakék':

1812: a midőn a Groffné a' Fiával Kolosvárt megbetegedett, ki telvén a Hat Hét vitt ajándékba a Groffnének a Groff edj *Kulint* vagy nyakba vető arany Lántzot mely a Groffnak eleiről maradt volt [Héderfája KK; IB. Takáts Joseff (45) gr. I. Bethlen Sámuel tisztje vall.] (SzT. 7: 637).

A *kulin* főnév végső soron a francia *coulon, coulant* 'nyaklanc, nyakék' szóval függ össze, amelyik azonos jelentéssel bekerült több nyelvbe is; vö. például: cseh *coulant*, lengyel *kulon* 'láncon viselt női nyakék, drágakő' (Brückner: SĚt. *kulig* a.), ukrán, orosz, fehérorosz *кулон* 'ua.' (EtSIUkrM. *кулон* a.; Šanskij: EtSIRusJaz. *кулон*

a.). – Ha lengyel közvetítéssel került Erdélybe, akkor $o > i$ változás történt; vö. N. *abrincs, lapis* (ÚMTsz. *abroncs* és *lapos* a.).

11. *mendelyes* '??'

Csak az alábbi szövegkörnyezetben jelentkező adalék:

1627: Egy jakcintos Arani giwrw *mendelies* nyom Ket Aranniat, Egi ortot, aestim: tt. F. 5 [Kv; RDL I. 132] (SzT. 9: 83).

A talányos jelentésű melléknévnek főnévi **mendel(y)* alapszava lengyel jövevényszó lehet; vö. le. *mendel* 'kora tavasszal virágzó, az őszibarackkal rokon gyümölcsfa, illetőleg ennek termése; mandula' (Machek: EtSlČ². *mandel* a.). A *mendelyes* (< *mendeles*) származék rávilágít arra, hogy az említett aranygyűrűnek jácintköve minden bizonnyal *mandula(mag)* alakú volt. Ha a német *Mandel* 'mandula' (TEsz. *mandula* a.) főnév a *mendelyes* melléknevünknek az alapszava, akkor $l > ly$ palatalizáció (*mandelyes*), valamint hangrendi kiegyenlítődés (*mendelyes*) történt.

12. *pelisznye* '??'

Egy ízben jön elő az alábbi levéltári anyagban:

1710: No most a Menyetske adjd te is egy kalátsot Lukáts Gazda Uram sús ludat malatzot Rongyos erszényedet ved elé fartasd (!) meg. *Pelisznyet* (!) pezedből most ajándékoz meg [Hétfalu Br; EM LI, 127 betl. játék] (SzT. 10: 620).

A betlehemi játék szövegének kiemelt szava 'penésszel lepett; megpenészedett' jelentésű. Annak a szláv eredetű *penész* szónak a régi és nyelvjárási alakváltozata, amelyiknek a *peliznes* melléknévi származéka már 1405 körül feltűnik a SchSzej.-ben. A *pelisznyet* (olv. *pelisznyedt*) tulajdonképpen a *pelisznyedik* denominális igének *t* képzős melléknévi igeneve. Tehát olyan fémpénzről van – humorosan – szó, amelyik a gazda „rongyos” erszényében úgymond a sok állástól „megpenészedett”. Egyébként: az alábbi mondatok hírt adnak olyan fémpénzekről, amelyek nyirkos helyen való tartástól váltak penészesekké: 1705: asztaltól felkelvén kezdének kártyázni valami apró rossz pénzekkel, melye midőn nem ismertem volna, megmondták nékem a dánus tisztek, hogy debrecenben lelték a kúfalban hordókban ... Lengyel pénz lehet ugyan a formájáról, de nem jó semmire, igen el is rágta a *penész* a kúfalban [WIN I, 634] (uo. 623 *penész* a.); | 1582: Margith Zeoch Imrehnę vallia, Egkor Ieowe hozzam fekete lakabnę hoza tiz forintot hog' Dioot vegywnk velle, De Annyera *pinizes* vala Az penz hogy Mas napis mind mostak, De meg az Ember harmadfél frtot nem veót vala el benne oly ige(n) *pinizes* vala [Kv; Tjk IV/1. 101]; | 1720: idősbikTövisi Jstván Ur(am) alkutta, és vette meg az kérdésb(en) forgo Joszágot az Falunktol, mégh penig mind am az *penészes* igen nehéz tallerakat adatt vala es falu(na)k száz harmincz forintokat [Somostelke KK; MbK 133Oána Vaszily (30) jb vall.] (uo. *penészes* a.).

HIVATKOZÁSOK

- Brückner: SlEt. = Brückner, Alexander: *Słownik etymologiczny języka polskiego* (Przedruk z pirwszego widania 1927 nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej), Kraków, Wiedza Powszechna. [Új lenyomat 1970].
- CzF. = Czuczor Gergely–Fogarasi János 1862–1874: *A magyar nyelv szótára I–VI*, Pest/Budapest, Emich Gusztáv.
- Csefkó Gyula 1925: Horgas, *Magyar Nyelv* 21, 198–199.
- Dal² = Даль Владимир: *Толковый словарь живого белокорусского языка I–IV*, (Набрано у напечатано со 2 изд. 1880–1882 гг.). Москва. [Új lenyomat: 1956.]
- ÉrtSz. = Bárczi Géza–Országh László szerk. 1959–1962: *A magyar nyelv értelmező szótára I–VII*, Budapest, Akadémiai.
- EtSlRusJaz. = N. M. Šanskij 1963-tól: *Этимологический словарь русского языка*, Москва, Издательство Московского университета.
- EtSISIJaz. = O. N. Trubačev szerk. 1974-től: *Этимологический словарь слабянских языков: праславянский лексический фонд*, Москва, Наука.
- EtSIUkrM. = O. S. Mel'ničuk főszerk. 1982-től: *Етимологічний ічний слобник української мови*, Киїб, Наукова думка.
- EtSz. = Gombocz Zoltán–Melich János 1914–1944: *Magyar etymológiai szótár I–II*, Budapest, MTA.
- EWUng. = Benkő Loránd főszerk. 1993–1995: *Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen I–II*, Budapest, Akadémiai.
- Ghetie: RMSz. = Gheie János 1896: *Román–magyar szótár*, Budapest, Franklin-Társulat.
- Grimm: DWb. = Jakob und Wilhelm Grimm 1854–1954: *Deutsches Wörterbuch I–VI*, Leipzig, Verlag Von S. Hirzel.
- Machek: EtSlČ². = Václáv, Machek 1968: *Etymologický slovník jazyka českého. Druhé, opravené a doplnené vydání*, Praha, Akademie nakladatelství Československé akademie věd.
- Halász: NMSz. = Halász Előd szerk. 1952: *Német–magyar szótár I–II*, Budapest, Akadémiai.
- Kiss Lajos 1973: Szlavisztika és magyar nyelvtudomány, *Magyar Nyelvőr* 97, 257–65.
- MTsz. = Szinnyi József szerk. 1893–1901: *Magyar tájszótár I–II*, Budapest, Hornyánszky.
- Nyr. = Magyar Nyelvőr, folyóirat, Pest (később Budapest, I (1872) –.
- PallLex. = Pallas nagy lexikona I–XVI, Budapest, 1893–1896, Budapest, Pallas.
- RévLex. = Révai nagy lexikona. *Az ismeretek enciklopédiája I–XXI*, Budapest, 1911–1935, Révai.
- RjHrvSrpJez. = Budmani, P. szerk. 1880–1967: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IX*, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- RMSz. = Emil Petrovici főszerk.: *Román–magyar szótár I–II*, Cluj, 1964.

- SzamSz. = Csűry Bálint 1935: *Szamosháti szótár I–II*, Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- SzegSz. = Bálint Sándor 1957: *Szegedi szótár I–II*, Budapest, Akadémiai.
- SzlJsz. = Kniezsa István 1955: *A magyar nyelv szláv jövevényszavai I/1–2*, Budapest, Akadémiai.
- SzT. = *Erdélyi magyar szótörténeti tár I–XII*, Anyagát gyűjtötte és szerkesztette Szabó T. Attila (1–6), szerk. Vámszer Márta (7–11), Bukarest–Budapest–Kolozsvár, 1975–2002. Kriterion–Akadémiai–Erdélyi Magyar Múzeum-Egyesület.
- TESz. = Benkő Loránd főszerk. 1967–1976: *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–III*, Budapest, Akadémiai.
- Tiktin = Tiktin, H. 1903–1911: *Rumänisch–deutsches Wörterbuch I–II*, Bukarest, Staatsdruckerei.
- ÚMTsz. = B. Lőrinczy Éva szerk. 1979-től: *Új magyar társzótár*, Budapest, Akadémiai.
- Vasmer, Maks 1964: *Этимологический словарь русского языка*, Перевод с немецкого и дополнения О. Н. трубачева I–IV, Москва, Прогресс.

**NOTES TO SOME OLD TRANSYLVANIAN WORD
WITH UNKNOWN MEANING**

SÁNDOR MOKÁNY

There are some words in the Erdélyi magyar szótörténeti tár (Historical Dictionary of the Hungarian Language in Transylvania) which the editors could not definite the meaning. Each of these words only occur in one sentence, and the meanings can not be established from the context. According to the editors it is useful to represent these data in the dictionary, because the researchers can work out their meanings later. In this paper I have collected such data and try to interpret the following words: *barkaszik*, *broszka*, *brünet-topánka*, *csurmolyás kenyér*, *gányafa*, *granosztállybőr*, *hürböl*, *karhegedű*, *krivák*, *kulin*, *mendelyes*, *pelisznye*.